

Educació visual i plàstica

DIBUIX ARTÍSTIC

SÈRIE DISSENYA

NIVELL

ESO

El quadern **Dibuix artístic I** per a l'ESO és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'edicions educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz i Pere Macià Arqué**.

En la realització han intervingut:

IL·LUSTRACIÓ

ARTIMAGOS

Irene Areal

Antonio Casado

Juan Carlos Carmona

Eduardo Estrada

Elías González

Pedro Guillén

Francisco Solé

José María Valera

TEXT

ARTIMAGOS

EDICIÓ

Gemma Comas Cortijo

Elena Alonso Talavera

EDICIÓ EXECUTIVA

Montserrat Herrero González

DIRECCIÓ DEL PROJECTE

Lourdes Etxebarria Orella

Quadern de Dibuix artístic I ESO

Aquest quadern és una proposta pedagògica de Grup Promotor/Santillana Educación per a l'Educació Secundària Obligatoria. El llibre està organitzat en sis unitats, en què es desenvolupen les competències per a l'àrea de Dibuix artístic.

Cada unitat està formada pels apartats següents:

El desenvolupament del tema

En aquestes pàgines trobaràs la presentació dels continguts començant amb una guia d'observació aplicada a un model artístic o plàstic, que es complementa amb informació teòrica sobre el tema i les tècniques que es desenvolupen en la unitat.

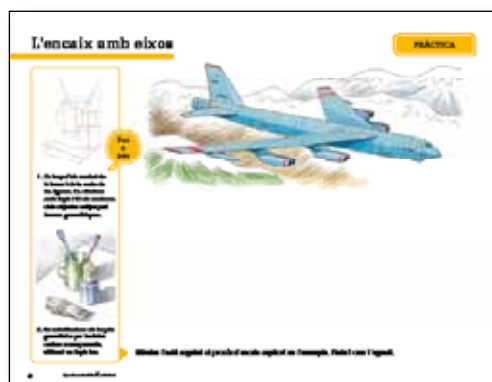
Aquestes pàgines tenen el propòsit de fomentar la **competència artística i cultural**.

Les activitats d'aplicació i creativitat

Són exercicis per aplicar el que s'ha après durant l'exposició dels temes.

Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria**.

Les activitats de pràctica

Són exercicis en què s'expliquen pas a pas i de manera gràfica els processos de dibuix, amb l'objectiu que consolidis el que has après en l'explicació dels continguts.

Quan facis aquestes activitats desenvoluparàs la **competència d'aprendre a aprendre**.

Galeria

Està formada per reproduccions d'obres artístiques, gràfiques, plàstiques i de disseny, amb comentaris referents al tema de la unitat.

Reflexionaràs sobre els elements constitutius de l'Educació plàstica, visual i audiovisual en diferents àmbits, de manera que es desenvolupa la **competència social i ciutadana**, i la **competència artística i cultural**.

Índex

	CONTINGUTS		CONTINGUTS
1 El dibuix figuratiu Pàg. 4	• El dibuix com a representació. • L'encaix amb eixos. • Encaix mitjançant figures geomètriques. • Encaix d'eixos i figures geomètriques. • Encaix de proporcions. • Dibuix de detalls i acabat. • Dibuix de memòria. • Usos del dibuix figuratiu.	4 El volum Pàg. 34	• Llums i ombres. • Clarobscur amb traços de llapis. • Punts de llum sobre fons de color. • Clarobscur amb taques. • Llums i ombres amb color. • Ombra projectada. • Direcció de la llum. • Pintura de bodegó.
2 El color Pàg. 14	• Teoria del color. • Creació de taules de color. • Utilització de colors càlids. • Utilització de colors freds. • Harmonia de colors pròxims. • Contrast de colors complementaris. • Contrastos de lluminositat. • El cartell.	5 Igualtat i semblança Pàg. 44	• Mida, proporció i simetria. • Ús de la quadrícula per copiar. • Reproducció d'imatges a una mida més gran. • Relació de proporcions. • Figures simètriques respecte d'un eix. • Ús de la quadrícula en figures simètriques. • Figures simètriques respecte d'un punt. • Repetició i simetria en l'artesania.
3 La línia Pàg. 24	• El punt i la línia com a elements plàstics. • Línia contínua i discontinua. • Textures amb línies rectes. • Textures de punts. • Textures personals. • Línies amb pinzell. • Textures de traços gruixuts. • La línia en el gravat.	6 Creació digital Pàg. 54	• Imatges digitals. • Anàlisi d'imatges d'Internet. • Dibuix a mà alçada amb el ratolí. • Dibuix de figures geomètriques. • Aplicació de filtres. • Dibuix vectorial. • Edició d'imatges al mòbil. • Imatge digital al cinema.

Kagegawa, de la sèrie *Les cinquanta-tres vistes de Tokaido*. Utagawa Hiroshige, 1832.

En aquest gravat japonès es representa la trobada d'uns viatgers en un pont.

L'autor aplica un dibuix precís i detallat per representar una escena quotidiana en un entorn natural i en un moment concret.

Observa i reflexiona.

- Identifiques figures geomètriques en algun dels elements de l'escena? Diques si són rectes, corbes, quadrats, triangles, circumferències...
- Quin personatge de l'escena et crida més l'atenció? Per què? (posició, color, mida, detall del dibuix...).
- Quina estació de l'any s'hi representa? I quin moment del dia? Explica què et fa arribar a aquestes conclusions.
- Presta atenció als detalls: la roba, l'estel, les plantes... Creus que l'autor els ha imaginat o s'ha inspirat en la realitat per dibuixar-los?
- Descrui la sensació que et transmet l'obra. Creus que la impressió hauria estat la mateixa si l'artista hagués pintat amb línies gruixudes de cera?
- Si haguessis de copiar aquest dibuix, com començaries? Quins materials faries servir? Per què utilitzaries aquests materials i no uns altres?

El dibuix com a representació

El dibuix és una forma d'expressió gràfica que serveix a les persones per comunicar-se.

Quan fem un dibuix figuratiu, podem mirar de representar la realitat tal com la percebem, però també com ens la imaginem. En les obres figuratives, com ara retrats, paisatges, interiors o bodegons, reconeixem formes i figures del món que ens envolta.

L'art figuratiu abasta molts estils i diferents graus de semblança amb la realitat. Per exemple, trobem dibuix figuratiu en les imatges d'animals a Altamira, els frescos romans, els murals egipcis, la pintura barroca i les obres d'impressionistes, cubistes i surrealistes del segle xx.

Quan es vol fer un dibuix figuratiu, convé observar detingudament la realitat que es representarà i traçar un bon encaix.

Per encaixar un dibuix es fa servir el llapis de grafit. Hi ha diferents qualitats de duresa en els llapis; es pot trobar una gamma de fins a deu graus de duresa (H) i deu de blenor (B). Els llapis més tous són més suaus, llisquen millor sobre el paper i l'embruten més.

Materials per utilitzar en aquesta unitat:

- Llapis de duresa mitjana (HB) per a l'esbós.
- Llapis tou (2B, 3B) per a l'acabat.
- Llapis de colors.
- Goma d'esborrar.
- Regle.

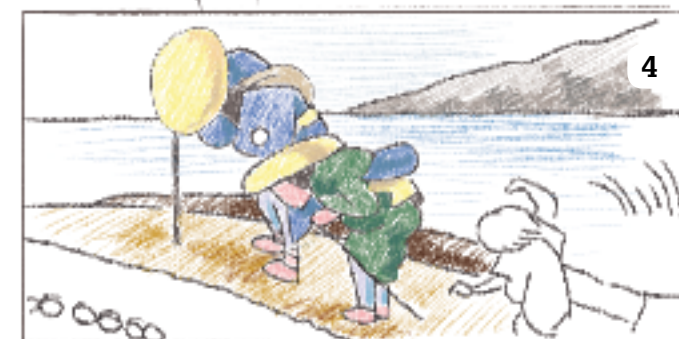
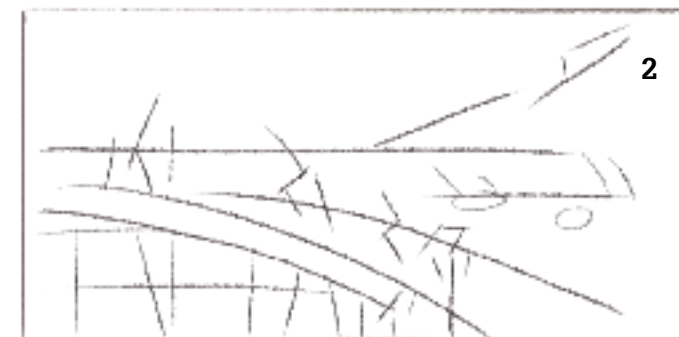
Per fer un dibuix figuratiu, es poden seguir en ordre aquests passos:

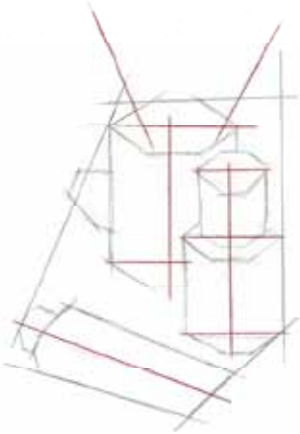
1. Observar el model per reconèixer i definir les línies generals que descriuen l'escena, posant atenció a les relacions entre les figures.

2. Traçar línies generals i els eixos de les figures, si és possible a mà alçada (tot i que per als eixos podem fer servir el regle).

3. Identificar possibles formes geomètriques en el que es vol representar i traçar-les al dibuix com si fos un esborrany.

4. Dibuixar les línies definitives i esborrar les de l'esbós. Afegir-hi els detalls. Pintar si es vol, introduint-hi elements informatius, com ara l'ombregat per destacar el volum dels objectes.

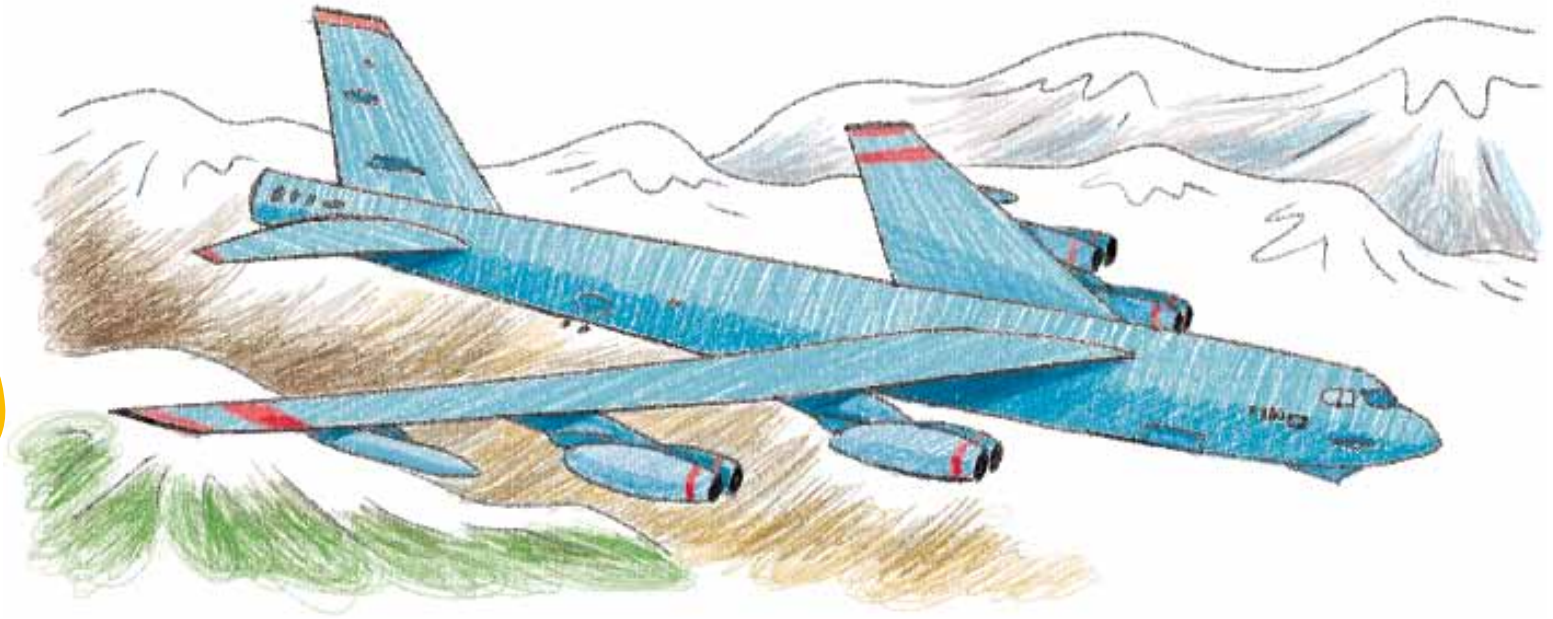

**Pas
a
pas**

1. Es traça l'eix central de la tassa i de la resta de les figures. Es dibuixen amb llapis HB els contorns dels objectes mitjançant formes geomètriques.

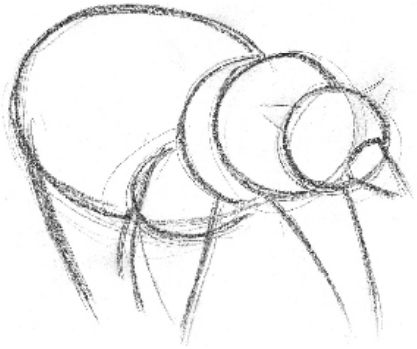
2. Se substitueixen els traçats geomètrics per les línies corbes corresponents, utilitzant un llapis tou.

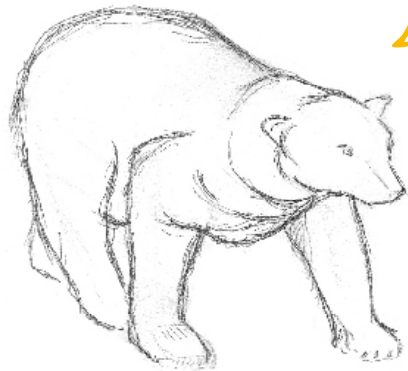
Dibuixa l'avió seguint el procés d'encaix explicat en l'exemple. Pinta'l com t'agradi.

Encaix mitjançant figures geomètriques

PRÀCTICA

1. Marcant suaument amb un llapis HB, es tracen les figures geomètriques que s'acosten més a les formes del cos de l'ós: el·lipsis, circumferències, triangles...

2. Amb un llapis tou, sobre les línies anteriors, es tracen amb força d'altres que defineixen les formes de l'ós.
3. S'esborren les línies que ja no facin falta i es pinta.

**Pas
a
pas**

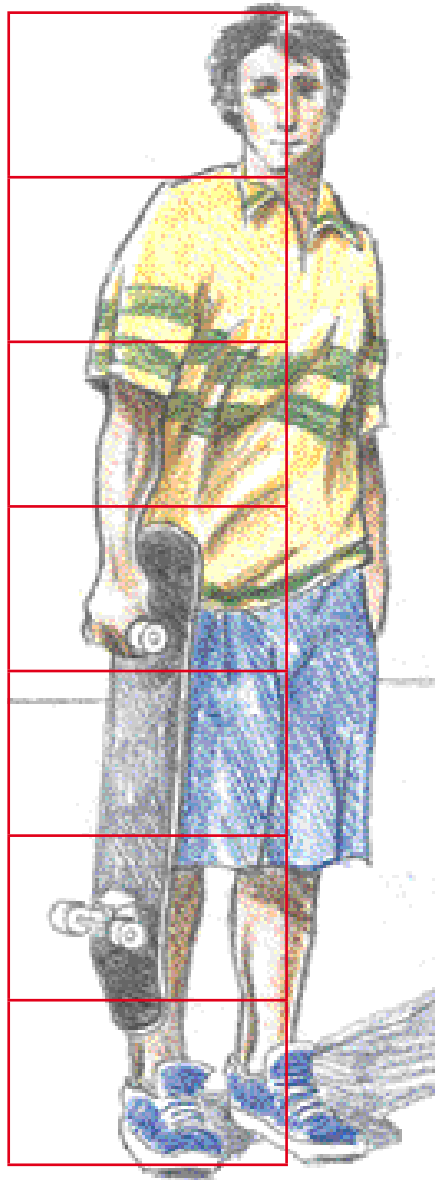
Encaixa aquests elements mitjançant figures geomètriques seguint l'exemple. Pinta'l com t'agradi més.

Descobreix les línies generals i els eixos centrals de les figures. Comença el dibuix traçant els eixos i les formes geomètriques que defineixen els contorns de les figures i el fons. Després, dibuixa les línies definitives. Per acabar, pinta-ho amb llapis de colors.

Encaix de proporcions

APLICACIÓ

- Copia al centre el dibuix de la dreta. Primer, traça l'eix central de la figura i marca'n les parts, tenint en compte les proporcions del cos humà, tal com s'ha fet en l'exemple. Després, dibuixa la figura seguint el procés d'encaix.

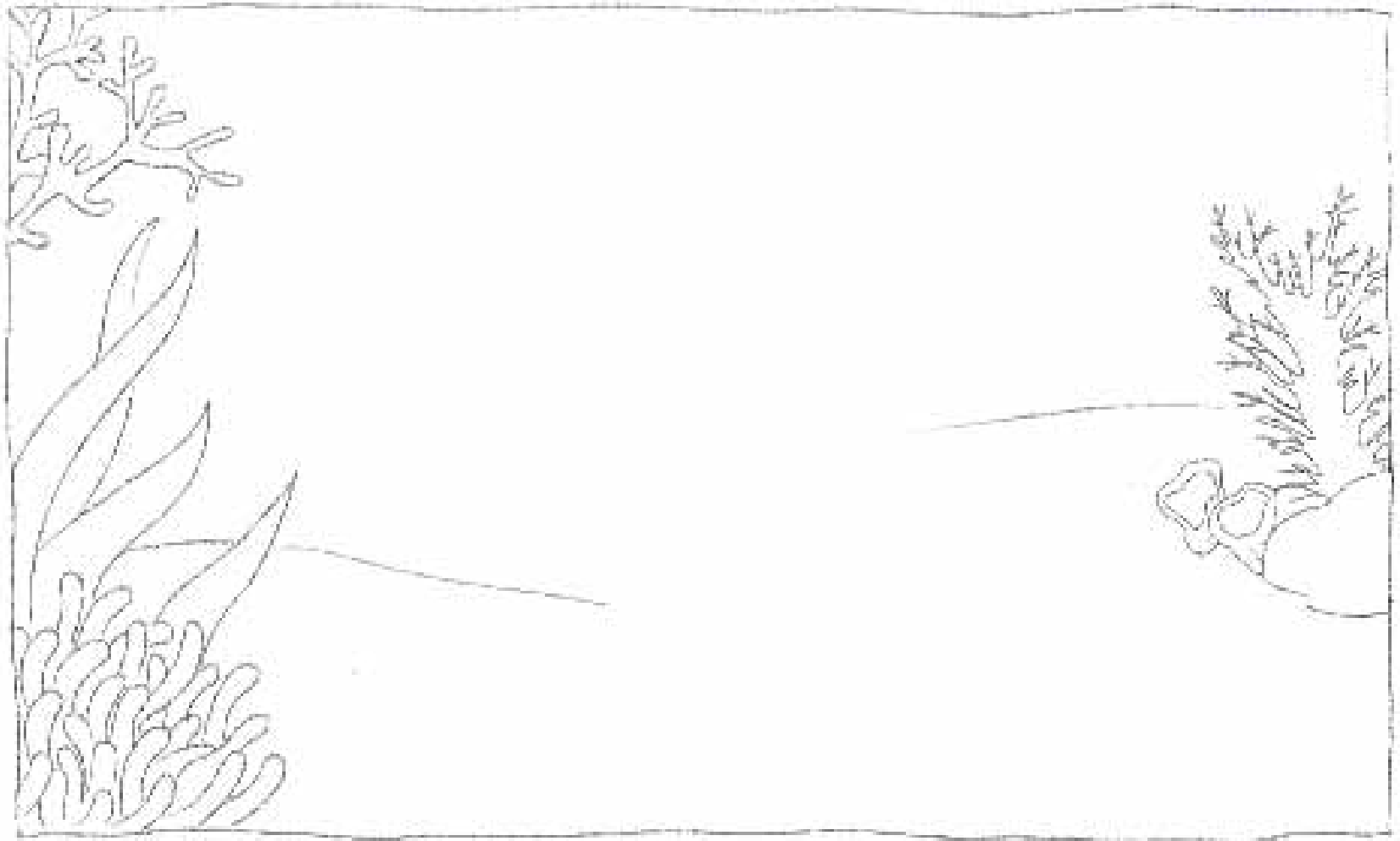

Pas
a
pas

1. S'encaixa el dibuix fent servir un llapis dur o HB.

2. S'observa el model amb deteniment, fixant-se en els detalls que encara no s'han dibuixat. S'esborren les línies auxiliars i es tracen les línies definitives amb un llapis tou, marcant-les més o menys segons com es vulgui.

Completa la imatge encaixant els elements de la part superior i ajustant-los a la mida que vulguis. Dibuixa les línies definitives i aplica el color parant atenció als detalls que defineixen cada element.

Pas a pas

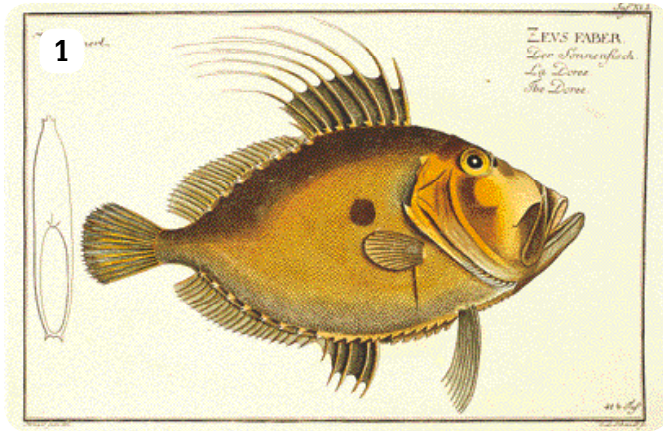
1. S'observen les fotos amb deteniment. Després, es tanquen els ulls i es prova de recordar-ne alguna cosa: les formes, els colors, els detalls...
2. Es retiren les fotos. S'encaixa sobre el paper la imatge d'alguna escena, traçant les línies generals de la composició.
3. Es fa un esbós de les figures dibuixant eixos i formes geomètriques. Després, es tracen les línies definitives i es pinta.

Selecciona fotos de les teves vacances i fes un dibuix de memòria seguint els passos.

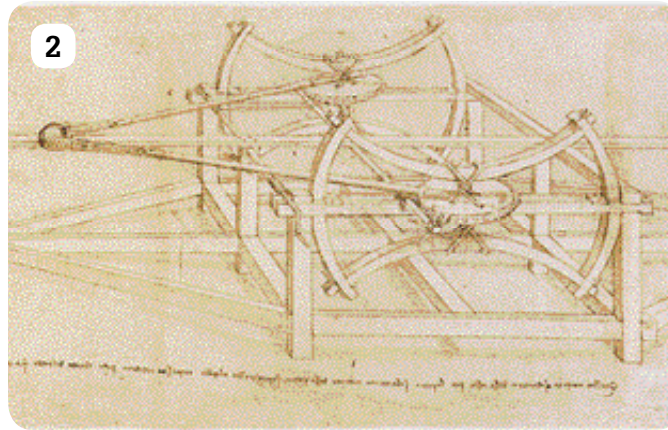
Usos del dibuix figuratiu

GALERIA

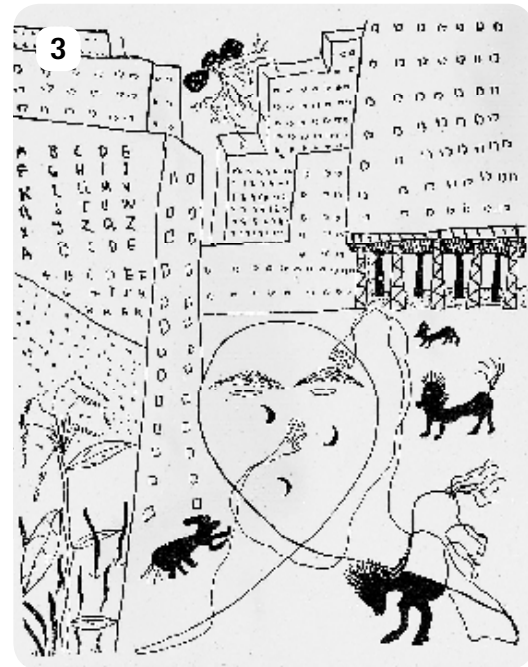
La representació figurativa és molt variada, ja que es pot fer servir per a diferents finalitats. De vegades, té un aspecte i una intenció artístiques, i, altres vegades, un caràcter més tècnic.

Gall de Sant Pere. Krüger, 1784.

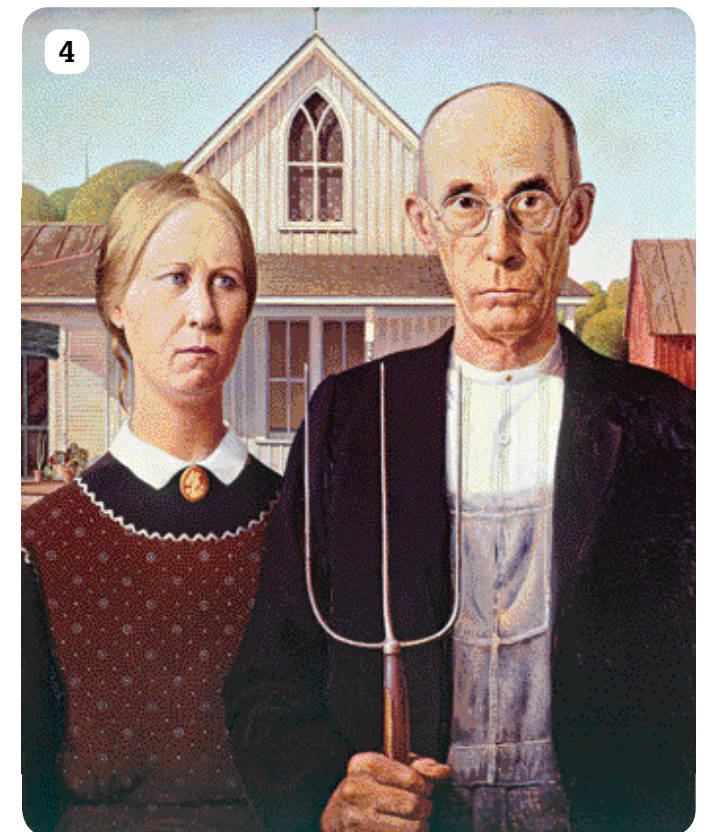
Esbós de catapulta. Leonardo da Vinci, 1518.

*Perspectiva urbana amb autoretrat.
Federico García Lorca, 1930.*

1. La pràctica del dibuix figuratiu ha estat essencial al llarg de la història per descriure, per exemple, les característiques d'animals i plantes. Així, aquesta informació gràfica s'investigava, es transmetia i s'arxivava. En l'actualitat, els biòlegs i els geòlegs continuen fent dibuixos en els quaderns de camp per registrar les seves observacions.
2. A més de fer esbossos del natural per observar i comprendre la realitat, Leonardo da Vinci plasmava de manera gràfica les seves invencions abans de construir-les.
3. Per als artistes del moviment surrealista el dibuix figuratiu va ser un mitjà per crear obres de caràcter fantàstic, psicològic i oníric. S'allunyaven de la representació de la realitat jugant amb el dibuix, deformant les figures i situant-les en paisatges impossibles. Aquesta experimentació els va permetre transmetre els seus temors, fantasies i somnis.

4. En aquesta obra s'observen amb claredat les formes geomètriques utilitzades per a la composició i el traçat de les figures. Els personatges i els elements, tot i que estan dibuixats de manera hiperrealista, adquireixen una gran càrrega simbòlica: les cares, la finestra gòtica, el trident, el fermall... D'aquesta manera, l'autor aconsegueix no tan sols un retrat de dues persones, sinó la representació dels rols tradicionals de l'home i la dona en una cultura determinada.

Gòtic nord-americà. Grant Wood, 1930.

• Ploure • Somiar • Navegar

► Selecciona un dels dibuixos i una de les paraules del requadre i fes servir la parella d'elements com a inspiració per crear una obra surrealista. Primer, pensa què és el que vols dibuixar. Després, fes-ne un esbós aproximat, utilitzant les tècniques d'encaix que has practicat en la unitat. Finalment, traça les línies definitives i pinta la teva obra.